

โวหารกรมพระสวัสดิ์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ ทรงเป็นพระโอรสลำดับที่ 75 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 และสมเด็จพระปิยมมาดีศรีพัชรินทร์มาตา ประสูติ เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2408 ทรงได้รับการเฉลิมพระนามจากพระบิดาว่า “สวัสดิโสภณ” เป็นพระราชโอรสพระองค์เดียวของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้เสด็จไปทรงศึกษาต่างประเทศ ที่ประเทศอังกฤษ และได้เสด็จกลับมารับราชการในรัชกาลที่ 5 ทรงเป็นกรรมการในกรมพระนครบาล เป็นเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ทรงจัดระเบียบราชการในศาลฎีกาและในกระทรวงให้เป็นแบบอย่างดียิ่ง ทรงชำระความและนำคำปรึกษาคัดฎีกาขึ้นกราบบังคมทูลฯ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปรึกษาเรียงคำตัดสินคดีแพ่ง อาญา พร้อมทั้งทรงแปลแก้ไขข้อความเสร็จไปรวม 1,275 เรื่อง ในระยะเวลา 5 ปี และได้ตรัสสั่งให้หลวงราชบัญชา จัดเลือกสรรคำพิพากษาฎีกาที่มีแก่นสารพิมพ์ “โวหารกรมพระสวัสดิ์ฯ” ขึ้นเป็นฉบับนำออกเผยแพร่มีให้สูญหาย เพื่อไว้เป็นคู่มือสำหรับตุลาการ พนักงาน นักกฎหมายและลูกศิษย์ได้ค้นคว้าหาตัวอย่างได้ง่าย ปรากฏตามคำนำในหนังสือ “โวหารกรมพระสวัสดิ์ฯ” ว่า “ทรงหวังว่าผู้สนใจในทางความจะได้สำเนียงทำนองปฤกษาความ ซึ่งเท็จจริงหนักเบาคำพยาน หยิบเหตุให้สมผลกล่าวตันให้รับกับปลาย มิให้ก้าวก่ายตักกุกักกะ เขินขัดกับวิจารณ์ปัญญา สำเนียงทั้งโวหารภาษาถ้อยคำใช้ให้เป็นสง่าในทางบังคับความ ตลอดถึงอักษรวิธี ได้เห็นอนุทาทรรณคดีอันจะพึงอ้างอิงเป็นบันทัดฐานในกระบวนพิพากษาด้วย ทรงอธิษฐานให้เป็นเครื่องคำวิชาชำระความ ให้เป็นเครื่องขัดตัดเกลาสำนวนโรงศาล ให้หันเข้าหาภาษาไทยโบราณแก่ก่อนบ้าง เพราะเหตุว่าเยื้องอย่างภาษาความแลภาษากฎหมายไม่ว่าในประเทศใด ๆ ย่อมรักษาถนอมโวหารภาษาสูงใช้ถ้อยคำลึกละสลวย เช่น ภาษาเทศนา ภาษา

ธรรม ล้วนเป็นสำนวนบัณฑิตผู้รู้ผู้เรียนแล้วในสนาม จะพูดจะเขียนตามปากตลาดดาดสามัญนั้น มิบังควรช”*

พิพิธภัณฑศาลไทยและหอจดหมายเหตุ จึงขอคัดตัดตอนข้อความตามที่ปรากฏใน หนังสือ “โวหารกรมพระสวัสดิ์” ออกเผยแพร่เพื่อเป็นการเชิดชูพระประวัติและพระเกียรติคุณของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิ์วัฒนวิเศษฐ์ ดังนี้

คำพิพากษาที่ 45 พ.ศ. 2454

เดือนสติผู้ไต่สวนคดีอาญา

การไต่สวนคดีอาญา เพื่อฟ้องเอาโทษผู้กระทำผิดนั้น เจ้านาที่ต้งดำเนิรการโดยพิณิจพิเคราะห์ให้มั่นคงในชั้นแรก

การที่จะอุทธรณ์ฎีกาต่อไป ก็ต้งแถลงเหตุอันเป็นข้อสาระในกฎหมายฎาข้อเท็จจริงให้กระจ่าง

“คดีสำคัญเปนเหตุถึงเปนถึงตายเช่นนี้ ผู้มีหน้าที่ไต่สวนจะต้งอาไศรยพิณิจพิเคราะห์หลักฐานให้มั่นคง แลดำเนิรราชการมาให้ดี ไม่ให้พลาดพลั้ง ไม่ให้สพร่าแต่ในชั้นแรกจึงจะไม่เสียรูปความ ถ้าวาทำขาดทำเหลือแก่เหตุผลมาโดยหละหลวมก็ดี โดยไม่รู้เท่าถึงการนั้นก็ดี แม้จะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาก็หาประโยชน์ไม่ได้เลย มีแต่จะแสดงความต้งตันไปตามแบบกระบวนสำนวนความพาให้ต้งเหนื่อยยากลำบากไปแทบทุกกระทรวงทบวงการ อาไศรยเหตุที่ฎีกาหาสารมิได้ฉนี้”

คำพิพากษาที่ 51 พ.ศ. 2454

หลักวิณิจฉัย เจตนา ผ่าคน

การวิณิจฉัยเจตนาของผู้กระทำผิดนั้น ต้งอาศรัยอาวูช กิริยาและฐานะของมัน สอดส่องเข้ากับเชาวนะวิถิจิตภายใน ถ้ามีเหตุสงสัยไม่ตระหนักแน่แก่ใจแล้ว ต้งให้ข้อสงสัยเปนผลดีแก่ผู้ต้งหา

* จากคำนำในหนังสือ “โวหารกรมพระสวัสดิ์” รวบรวมโดย หลวงราชบัญชา เมื่อปีพุทธศักราช 2458

คำพิพากษาที่ 88 พ.ศ. 2454

วิธีพิจารณา คำรับสารภาพ

คำรับของจำเลยในคดีอาญานั้น ตามวิชานิติศาสตร์ย่อมโน้มไปข้างจะหลีกหนีมิให้ต้องใช้คำรับของจำเลยเป็นหลักลงโทษ เพราะเป็นวิธีเอาเปรียบแก่มัน

จำเลยให้การรับชั้นไต่สวน แต่ปฏิเสธชั้นพิจารณา ไม่ถือว่าจำเลยรับสารภาพ

“แม้กฎหมายในประเทศทั้งหลายที่รุ่งเรืองแล้วเป็นอย่างเอกจะยังยอมให้ผู้พิพากษาอ้างเอาคำรับของคนร้ายขึ้นเป็นองค์พยานตัดสินลงโทษแก่มันได้ก็ดี วิชานิติศาสตร์ในปัจจุบันนี้ย่อมโน้มไปข้างจะหลีกหนีมิให้ต้องใช้คำรับของจำเลย โดยเห็นว่าเป็นวิธีเอาเปรียบแก่คนยาก ควรที่ตุลาการจะพึงซึ่งใช้ให้เที่ยงธรรม”

คำพิพากษาที่ 103 พ.ศ. 2454

วิธีพิจารณา รับสารภาพ พยาน

คำรับของจำเลยบางอย่างในคดีอาญานั้น ศาลไม่ฟังเป็นหลักวินิจฉัยลักษณะความคิดเหมือนอย่างที่มีรับทั้งหมด ศาลจะเลือกฟังแต่ที่มีเหตุผลประกอบสมกัน แล้ววินิจฉัยว่ามีหรือมีความผิดฐานนั้น ๆ

“ผู้พิจารณาตุลาการจำต้องพิเคราะห์ระไวระวัง ซึ่งหนักเบาให้จงมากเพราะมันอยากเอาตัวรอดย่อมจะหาเท็จใส่โทษคนอื่น ไม่ควรเชื่อฟังเอาคำว่ามีน้ำหนักรักษาหากแลหาพยานเหตุผลอื่นมาประกอบให้ชอบทำนองคลองวินิจฉัยไม่ได้แล้ว ก็ไม่ควรจะฟังเป็นสาระในอรรถคดีได้เลย”

คำพิพากษาที่ 151 พ.ศ. 2454

วิธีพิจารณา ตัดสิน

จำเลยที่ต้องโทษด้วยกันแต่อุทธรณ์คนเดียว เมื่อศาลอุทธรณ์เห็นว่าตามลักษณะคดีจะเอาโทษจำเลยไม่ได้แล้ว จะตัดสินปล่อยจำเลยที่มีได้อุทธรณ์ก็ได้

“ความโจรผู้ร้าย ฤๅคนที่น่าสงสัยว่าเป็นโจร เพราะเป็นนักเลงสุรายาฝิ่น เป็นคนจรเหล่านี้ก็ดี ถ้าจะปราบปรามมันต้องจับให้มันคั่นให้อยู่ จะทำแต่เหิน ๆ พอได้พอแล้วไปนั้น เมื่อหลักฐานไม่พอศาลสูงต้องว่าไปตามกระบวนการพิจารณาแลกฎหมาย อัยการเมืองจะมาขึ้นรีดนาทาเน้นเอาแก่ศาลให้ลงโทษนั้นไม่ได้ เสียความสัตย์ในหน้าที่ราชการ ควรจะรีดเร่งเอาแก่เมืองเองให้จับให้มันแลสืบสวนจงดีก็จะเป็นคุณแก่ราชการ แลเป็นความเจริญแห่งพระนคร ฎีกาชนิดนี้ถ้าจับเอาความจริงใจของเจ้านาที่ผู้ยื่นฎีกาเองก็ดูเหมือนจะพูดไม่เต็มปาก ทำแต่พอเป็นกิริยาให้

พากันเหนื่อยยากในอันไม่พอที่พอขางเปล่า ๆ จงตั้งหน้าทำราชการทางใต้สวนสืบสาวเงื่อน ร่องรอยคนร้าย จะเป็นการลงแรงมีผลดีกว่าเขียนฎีกาพุ่งขึ้นมาฉนี้”

คำพิพากษาที่ 291 พ.ศ. 2455

วิธีพิจารณา

วิธีวางโทษผู้กระทำผิดนั้น ถ้าศาลล่างไม่ได้วางกำหนดผิดพลาดจนเหลือเกินแล้ว ศาล สูงไม่ควรแก้ไข

“ในวิธีวางโทษนั้น ศาลล่างไม่ได้วางกำหนดผิดพลาดจนเหลือเกิน ศาลสูงไม่ควรแก้ไข ด้วยเหตุว่าศาลล่างเป็นผู้ซึ่งพิจารณาย่อมเห็นกริยาอาการพยานโจทก์จำเลยได้ด้วยตา อาจซ้ง หนักเบาได้ถี่ถ้วนสุขุมใกล้ยุติธรรมกว่าศาลอุทธรณ์ซึ่งได้พิเคราะห์แต่สำนวน”

คำพิพากษาที่ 292 พ.ศ. 2454

คำสารภาพ เหตุประณีย์

ความประณีย์ เพราะเหตุรับสารภาพนั้น ท่านประสงค้ใช้ต่อเมื่อคำรับสารภาพมี ประโยชน์แก่การพิจารณา

“อันว่าประณีย์ เพราะเหตุสารภาพนี้ควรใช้ต่อเมื่อคำรับสารภาพนั้นมีประโยชน์แก่การ พิจารณา มิให้เป็นการยากแก่ความเมือง”

คำพิพากษาที่ 326 พ.ศ. 2455

วิธีพิจารณา ภาษิต

ในคดีอุกฤษฏโทษ ถ้าการพิจารณายังมีกระจ่างแจ้งชัดจะฟังเอาแต่ข้อพิรุณลงโทษจำเลย นั้น มิได้ต้องให้ประโยชน์แก่จำเลยตามธรรมเนียมที่ว่า คดีมีเหตุสงสัย จะปล่อยผู้ผิดเสียสักสิบ คนก็ยังดีกว่าจะลงโทษคนที่หาผิดมิได้คนหนึ่ง

“ในคดีที่เป็นอุกฤษฏโทษถึงตาย ถ้าการพิจารณายังมีกระจ่าง จะฟังเอาพิรุณนายถมยา ลงโทษถึงตายนี้ยังหมิ่นเหม่ยังมีบังควรและธรรมเนียมที่ว่า คดีเมื่อมีเหตุเคลือบแคลงสงสัย แม้จะปล่อยผู้ผิดเสียสัก 10 คนก็ยังดีกว่าจะลงโทษคนที่หาผิดมิได้คนหนึ่ง”

คำพิพากษาที่ 361 พ.ศ. 2544

หลักวินิจฉันย์ เจตนา สุภาษิต

อันว่าจะเลงเจตนาคนดีหรือคนร้ายนั้น ต้องอาศัยพิเคราะห์กิริยาอาการที่ผู้นั้นได้ทำลงไป ในขณะที่นั้นเป็นประมาณ

คำโบราณว่า “จับให้มันคั่นให้ตาย” ก็เป็นสุภาษิตที่โจทต้องดำเนินตาม

“กรรมการศาลฎีกาตรวจสำนวนคดีนี้ตลอดแล้ว ฎีกาของโจทประสงค์จะได้ไว้เป็นแบบอย่าง จำจะต้องชี้แจงให้ทราบกระบวนการพิจารณาไต่สวนสืบสาวความ ท่านประสงค์ข้อสำคัญอันยิ่งใหญ่อย่างเดียว คือสรุปลงในคำโบราณว่าจับให้มันคั่นให้ตาย ฝ่ายตุลาการสืบสวนอรรถคดีมีโทษหลวงก็ควรจำคำนี้อย่าลืม ฝ่ายตุลาการผู้พิจารณาคดีก็จะต้องพิเคราะห์คำพยานหลักฐานฝ่ายโจทว่าจับมันคงไม่มีที่เคลือบแคลง แลฟังพยานจำเลยต่อสู้อันสิ้นเชิงแล้วซึ่งคดีชี้ขาดจึงตัดสินวางบทตามควรแก่รูปความ”

คำพิพากษาที่ 791 พ.ศ. 2455

ป้องกัน วิธีฟ้อง

ก, สงสัยว่า ข, ลักทรัพย์ จึงร้องให้จับแลพาพวกตรูกันเข้าไปที่ ข, ๆ ถอยหลังหนีแลเอาขวานฟัน ก, ตาย ดังนี้ ได้ชื่อว่ากรณีที่ ข, ทำไปนั้นเป็นการป้องกันภัยอันตราย

การฟ้องคดีเพื่อหวังเอาความเคลือบคลุมเป็นข้อชะงะนั้นเป็นสำนวนกระบวนการบิดอย่างเก่าก่อน ถ้ายกมาใช้สมัยนี้ไม่มีคุณ

“ผู้ชำนาญว่าความมีแต่ประสงค์จะแยกข้อกะทงแลแยกตัวจำเลยให้กระจ่างได้เท่าไรยังเป็นคุณ ประเด็นก็ง่ายไม่วกวน คนเล่นสำนวนกระบวนการบิดอย่างเก่าก่อนคอกเขามักชอบความซับซ้อนทับเทเคลือบคลุม ด้วยหวังหาทางหนีที่โล่งกว้างแลยุ่งเหยิง ทำราชการเป็นอัยการว่าความแผ่นดินควรเข้าใจน่าที่จะต้องรักยุติธรรม ไม่ถือรักเอาเปรียบแก่คนยาก ไม่พอที่จะให้ความลำบากก็อย่าแก่งให้มันขึ้น ไม่ใช่ว่าคาดหมัดตั้งมวยเป็นคู่แพ้นะกับราษฎร เขม่นขมกแต่ที่จะว่าความให้ได้เห็นจริงกระจ่างปรากฏปลดเปลื้องข้อสงสัยในอรรถคดี ทำดังนี้ดอกได้ชื่อว่าตรงต่อหน้าที่ราชการ”